

Zamiast inwestycji cięcie kosztów.
Spójrzanie na kryzys oczami polskich CFO

Deloitte CFO Survey 2020

The **CFO** Program

Dzisiaj z Państwem

PAWEŁ SPŁAWSKI

Partner, Lider programu CFO w Polsce
e-mail: psplawski@deloittece.com

JULIA PATORSKA

Partner Associate, Liderka zespołu
ds. analiz ekonomicznych
e-mail: jpatorska@deloittece.com

MONIKA KURTEK

Główna ekonomistka Banku
Pocztowego S.A.
e-mail: m.kurtek@pocztowy.pl

Agenda spotkania

- 1 O badaniu CFO – wprowadzenie
- 2 Jakie perspektywy finansowe widzą CFO w konkretnych branżach w Polsce i Europie?
- 3 Jakie strategie przyjmą dyrektorzy finansowi na najbliższe 12 miesięcy?
- 4 Czy i jak według polskich CFO zmieni się wskaźnik inflacji?
- 5 Jak COVID-19 wpłynął na dynamikę inwestycji, przychodów i poziomu zatrudnienia w Polsce, Europie i na świecie?
- 6 Gdzie CFO widzą największe ryzyka i wyzwania w perspektywie najbliższego roku?
- 7 Podsumowanie

O badaniu CFO

Wprowadzenie

Badanie CFO – dlaczego je przeprowadzamy?

CFO planując i podejmując kluczowe decyzje finansowe w swoich przedsiębiorstwach są sprawdzonym prognostykiem nastrojów w gospodarce

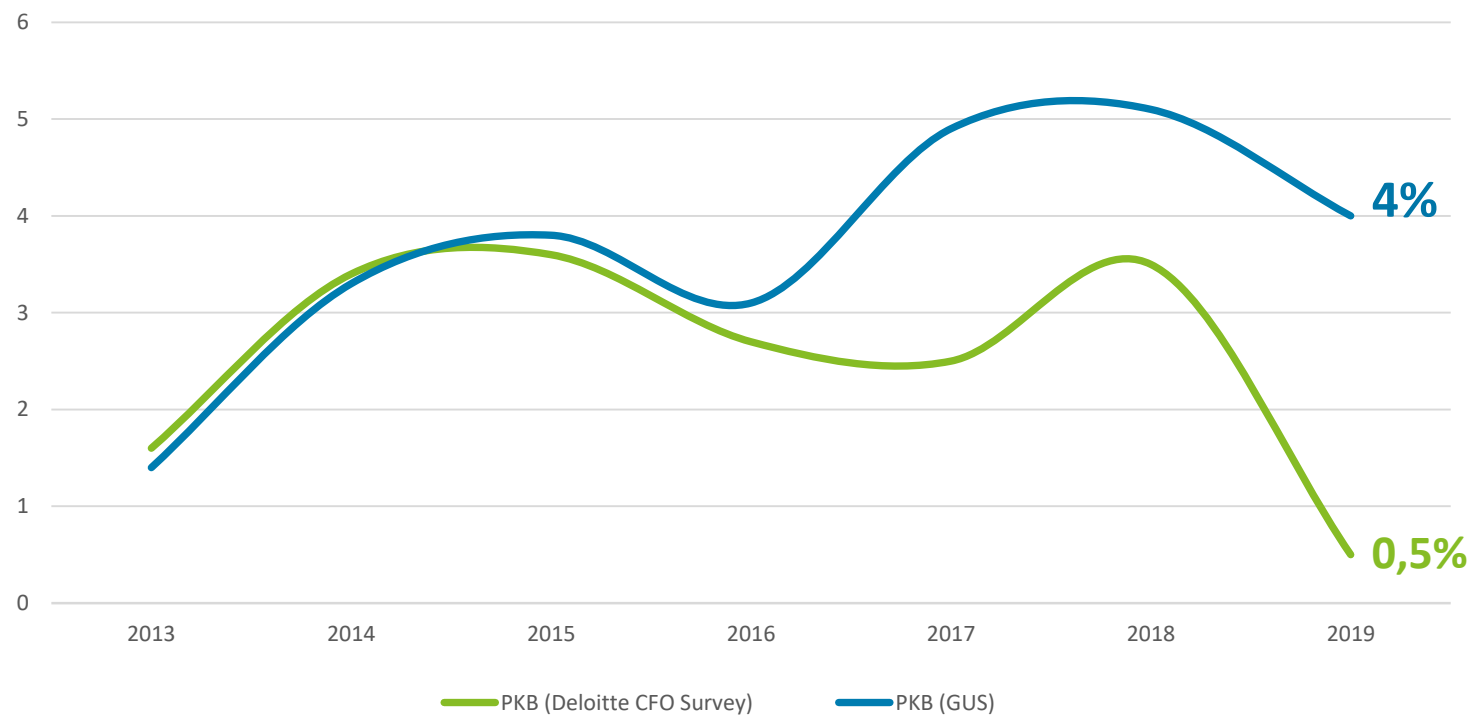
Badanie przeprowadzamy od **2013 roku** i jest ono równoległe prowadzone w Polsce, jak i w krajach Europy Środkowo Wschodniej.

Już pod koniec 2019 roku nie brakowało głosów również wśród CFO, mówiących o nadchodzącym spowolnieniu gospodarczym. Wybuch pandemii COVID-19 zdominował życie gospodarcze, społeczne i polityczne państw na całym świecie i sprawił, że obawy te stały się jeszcze bardziej uzasadnione.

Zarówno rządy, jak i firmy podejmują szeroko zakrojone kroki w celu dostosowania się do odmiennych warunków gospodarczych i społecznych, niż te, z którymi mieliśmy do czynienia jeszcze pół roku temu.

Nie jesteśmy jeszcze w stanie określić jak dotkliwe będą rzeczywiste skutki pandemii dla gospodarki Polski i Europy, ale aby lepiej zrozumieć nastroje, oczekiwania i obawy Dyrektorów Finansowych w Polsce, Czechach, Rumunii oraz w trzech państwach bałtyckich w tym trudnym czasie, przeprowadziliśmy kolejną już edycję badania Deloitte CFO Survey.

Predykcje CFO a realne wskaźniki (%)

Źródło: Opracowanie własne Deloitte

Metodologia badania

Deloitte CFO Survey 2020 – edycja wiosenna

● Prezentowana analiza wyników jest częścią Deloitte Central Europe CFO Survey – 2020 spring edition – badania opinii dyrektorów finansowych przeprowadzonego w 6 krajach Europy Środkowej (Polska, Czechy, Rumunia, Litwa, Łotwa, Estonia).

● W badaniu wzięło udział **309 dyrektorów finansowych**. Za każdym razem, kiedy w raporcie podawane są wyniki dla Europy Środkowej (odpowiedzi na 8 pytań przeanalizowanych w niniejszym raporcie) odnoszą się one do całej tej grupy.

● Badanie zostało przeprowadzone w okresie od marca do początku maja 2020 roku.

● Część opinii polskich dyrektorów finansowych skonfrontowaliśmy z wynikami badania, które przeprowadziliśmy jesienią 2019 roku oraz z odpowiedziami CFO z pięciu wspomnianych wyżej państw europejskich.

● Oprócz analizy odpowiedzi na osiem pytań wspólnych dla wszystkich państw biorących udział w badaniu, znajduje się również analiza odpowiedzi na pytania, które zadaliśmy tylko polskim dyrektorom finansowym.

● Dotyczą one następujących obszarów: ochrona środowiska, działalność społeczna i ład korporacyjny (ESG), reforma IBOR, wykorzystanie technologii w funkcji finansowej/podatkowej, wpływ rozprzestrzeniania się COVID-19 na gospodarkę.

Jakie perspektywy finansowe widzą CFO w konkretnych branżach w Polsce i Europie?

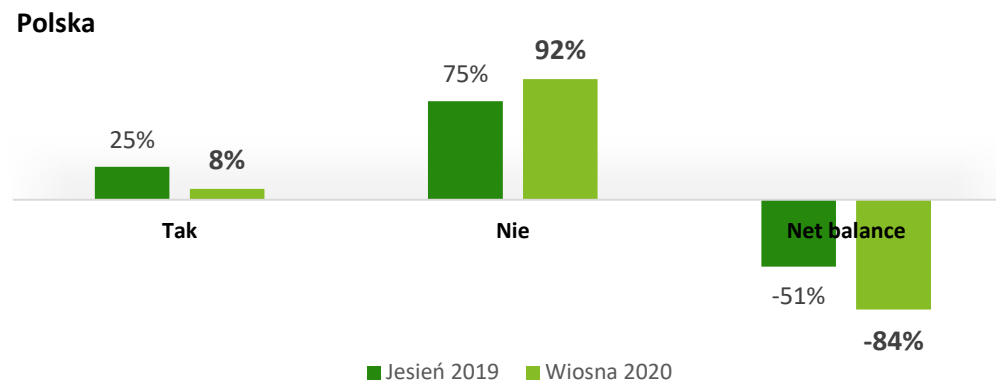
Skłonność do podejmowania ryzyka z perspektywy CFO

Czy jest to dobry czas dla Państwa firmy na podejmowanie większego ryzyka obciążającego bilans?

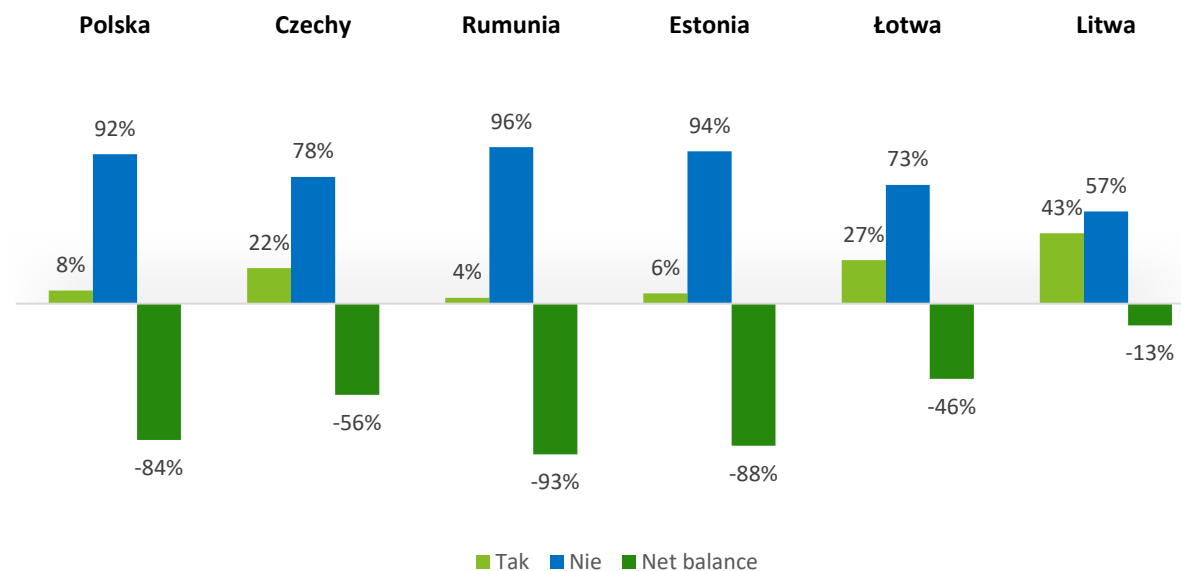
Polskich CFO wyróżnia bardzo niska skłonność do podejmowania ryzyka - jest to tylko 8% wobec 92% obawiających się obciążeń finansowych.

Jesienią 2019 proporcje te wynosiły odpowiednio: 25% uważających, że to dobry czas na podejmowanie ryzyka wobec 75% CFO niechętnym podejmowaniu ryzyka. Zmiana ta nie może oczywiście dziwić wobec spodziewanych i już widocznych skutków pandemii koronawirusa.

Wśród respondentów z pozostałych państw, które wzięły udział w tej edycji badania, równie niechętni do podejmowania większego ryzyka obciążającego bilans są CFO z Rumunii (96%) oraz Estonii (94%). Czescy, łotewscy i litewscy dyrektorzy finansowi są nieco bardziej optymistyczni. Ponad 40% litewskich CFO, prawie 30% łotewskich oraz co piąty respondent z Czech uważa, że jest to dobry czas na podejmowanie większego ryzyka dla ich firm.

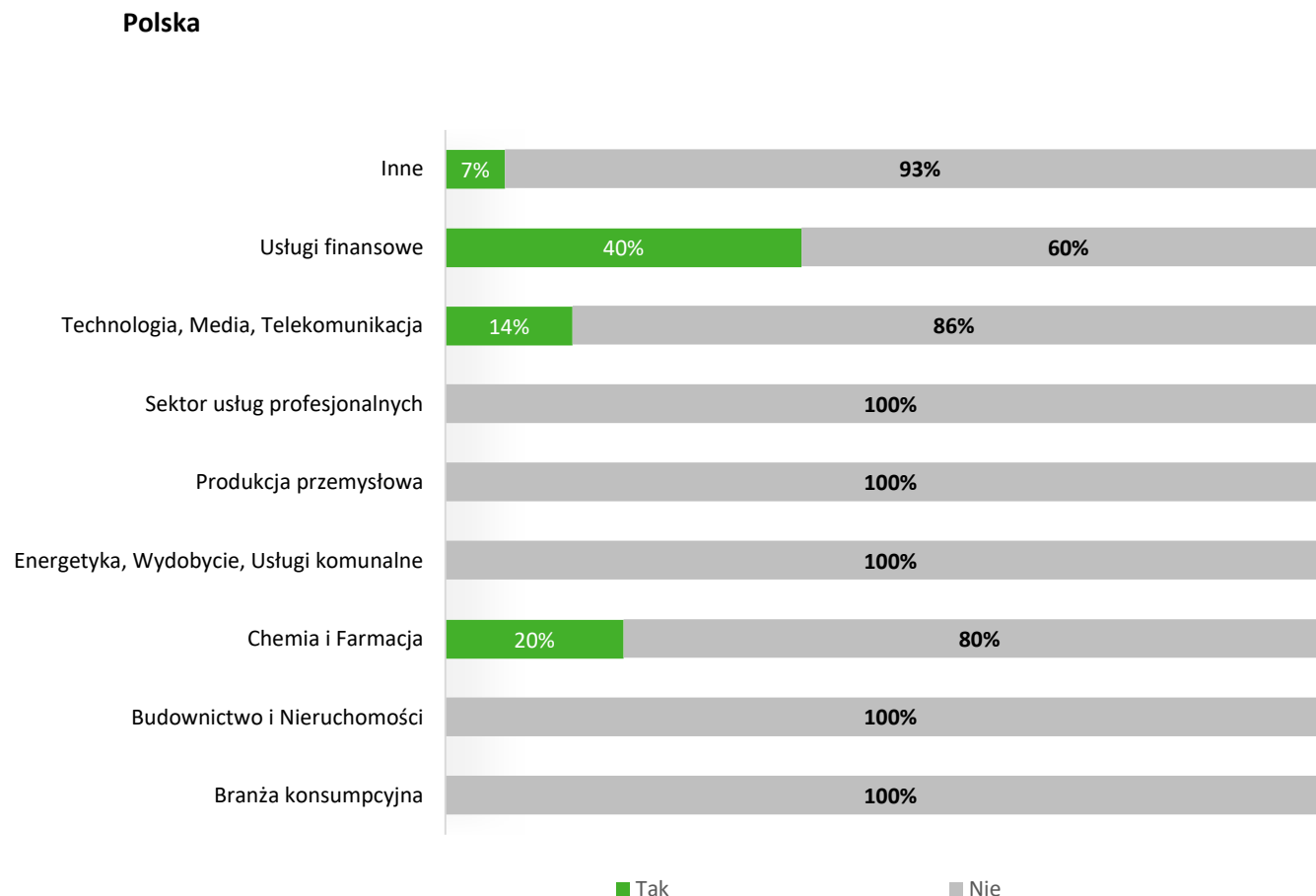
Europa Środkowa (Polska, Czechy, Rumunia, Litwa, Łotwa, Estonia)

Skłonność do podejmowania ryzyka z perspektywy CFO – w podziale na branże

Czy jest to dobry czas dla Państwa firmy na podejmowanie większego ryzyka obciążającego bilans?

Największą skłonność do podejmowania ryzyka wykazują dyrektorzy finansowi reprezentujący branżę usług finansowych – 40% spośród nich zadeklarowało, że jest to dobry czas na podejmowanie większego ryzyka. Skłonność do podejmowania ryzyka widoczna jest także wśród CFO z sektora chemii i farmacji (20%) oraz TMT (14%).

Jakie strategie przyjmą dyrektorzy finansowi na najbliższe 12 miesięcy?

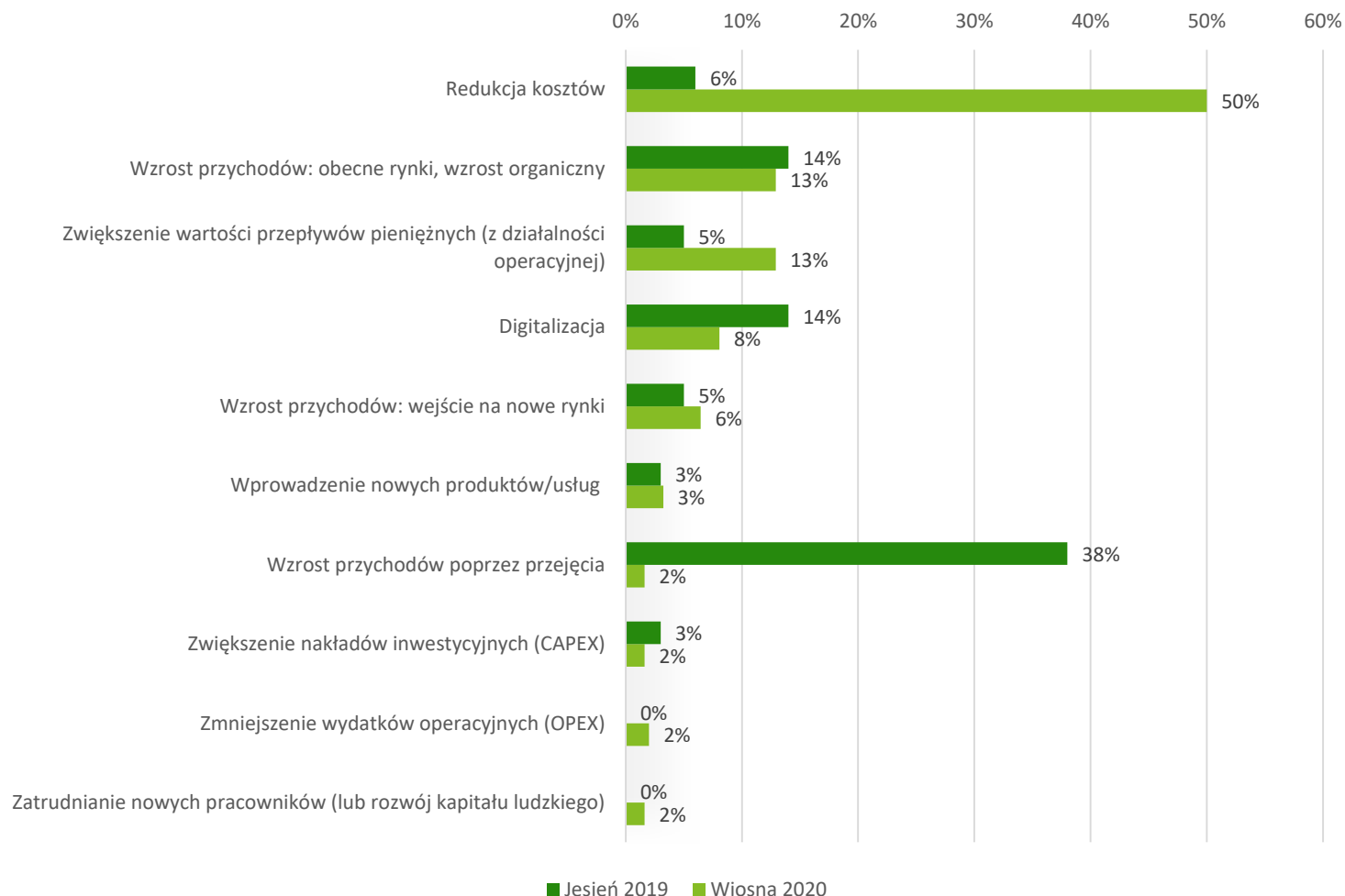
Strategie CFO – Polska

Jakie są główne cele Państwa firmy na najbliższe 12 miesięcy?

Redukcja kosztów to kluczowa strategia najczęściej wybierana przez CFO z Polski. Należy zwrócić uwagę na fakt, że następane ważne cele: wzrost przychodów na obecnych rynkach, wzrost organiczny oraz zwiększenie wartości przepływów pieniężnych (z działalności operacyjnej), utrzymują się na poziomie 13%.

Jesienią 2019 najczęściej wskazywanym celem firm na najbliższe 12 miesięcy był wzrost przychodów poprzez przejęcia. Wskazało go 38% CFO wobec zaledwie 2% obecnie.

Polska

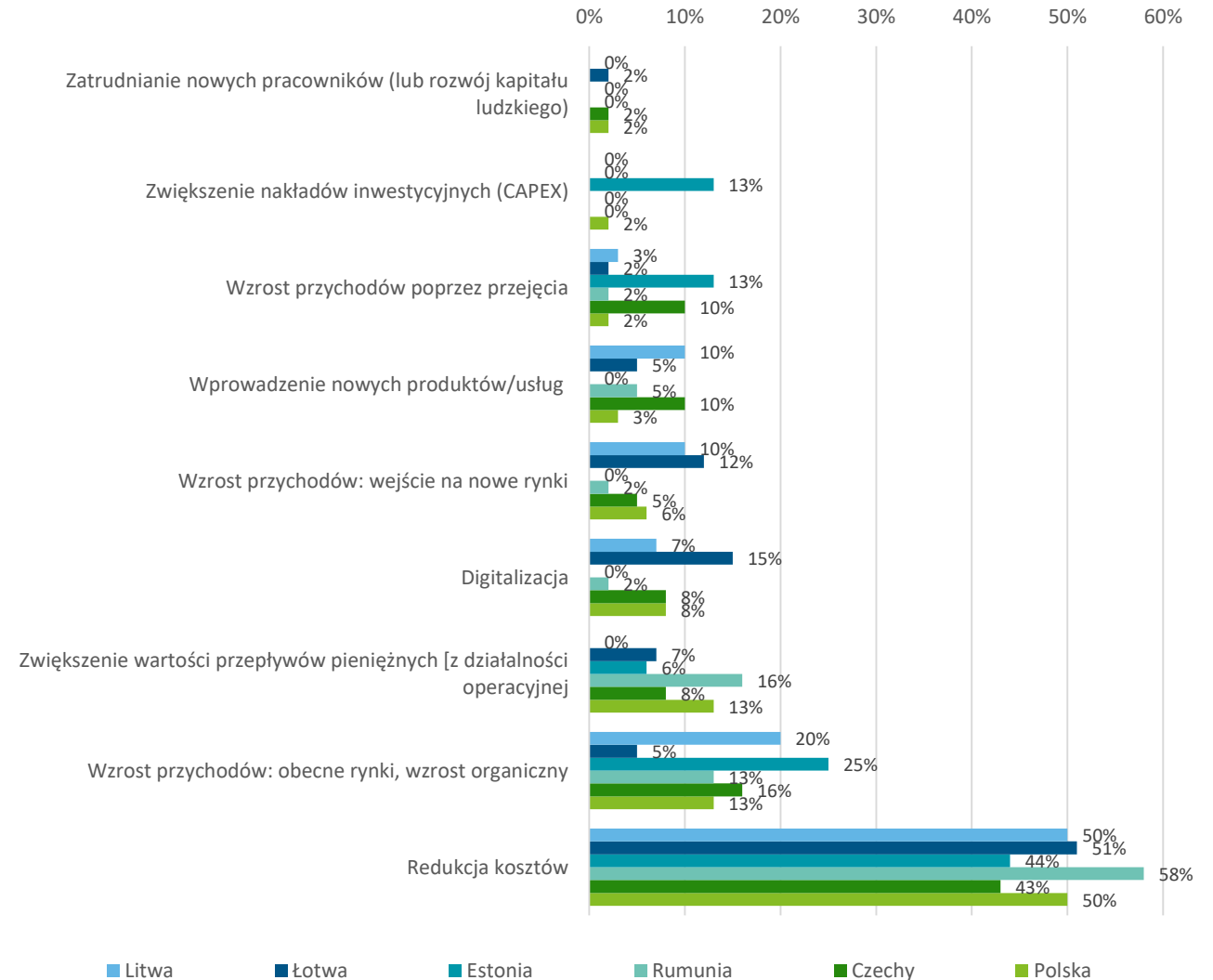

Strategie CFO – Europa Środkowo-Wschodnia

Jakie są główne cele Państwa firmy na najbliższe 12 miesięcy?

Dla połowy lub ponad połowy dyrektorów finansowych z Polski, Rumunii, Litwy oraz Łotwy najważniejszym celem na najbliższe 12 miesięcy jest redukcja kosztów. Podobnej opinii jest większość respondentów z Czech (43%) oraz Estonii (44%). Wzrost przychodów na obecnych rynkach jest ważny dla co piątego CFO z Litwy i co czwartego z Estonii. Dla respondentów z Polski, Czech i Rumunii przy proporcje te wahają się pomiędzy 13 a 16%. Zwiększenie wartości przepływów pieniężnych ważne jest dla 16% CFO z Rumunii i 13% z Polski. Dla pozostałych państw nie przekracza 8%. Na dole struktury priorytetów znajdują się zatrudnianie nowych pracowników (lub rozwój kapitału ludzkiego), zwiększenie nakładów inwestycyjnych, wzrost przychodów poprzez wejście na nowe rynki, digitalizacji oraz wprowadzanie nowych produktów lub usług.

Europa Środkowa (Polska, Czechy, Rumunia, Litwa, Łotwa, Estonia)

Czy i jak według polskich CFO zmieni się wskaźnik inflacji?

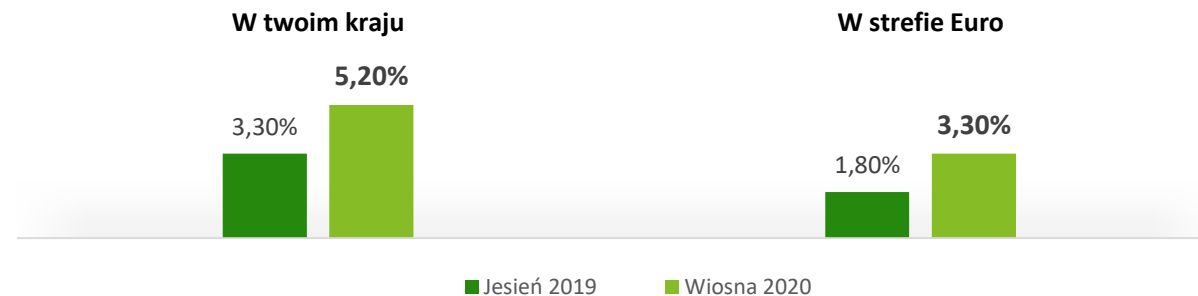
Perspektywy gospodarcze

Jak według Państwa prognoz będzie kształtować się wskaźnik inflacji w ciągu najbliższych 12 miesięcy?

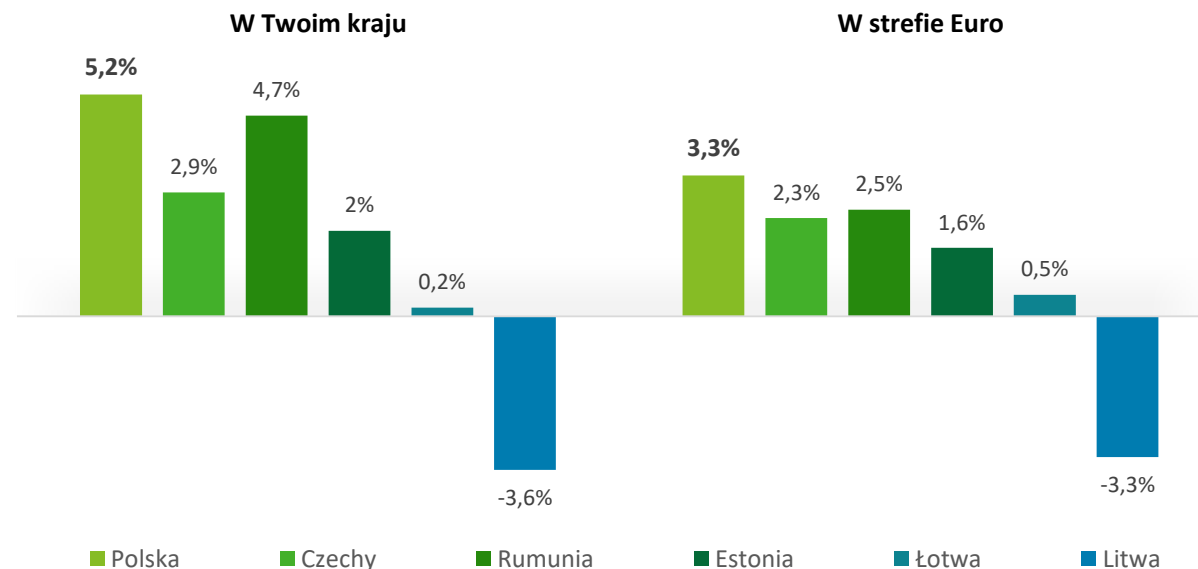
Przewidywania polskich CFO odnośnie wskaźnika inflacji są pesymistyczne, szczególnie dla Polski - 5,2%, w porównaniu ze strefą Euro - 3,3%. Jesienią 2019 roku proporcje te wynosiły odpowiednio – 3,3% dla Polski oraz 1.8% dla strefy Euro. Na takie prognozy może mieć wpływ polityka luzowania ilościowego stosowana zarówno przez NBP jak i inne czołowe banki centralne (EBC, FED). Jesienią 2019 roku przewidywania polskich CFO odnośnie wskaźnika inflacji były prawie identyczne ze średnimi szacunkami CFO z Europy Środkowej.

Polscy CFO spodziewają się najwyższego poziomu inflacji w swoim kraju spośród wszystkich respondentów badania – CFO z Czech (2,9%), Rumunii (4,7%), Łotwy (0,2%) i Estonii (2%). Dyrektorzy finansowi z Litwy z kolei spodziewają się deflacji na poziomie (-3,6%). Respondenci z Litwy przewidują, że zjawisko deflacji będzie miało miejsce także w strefie Euro.

Polska

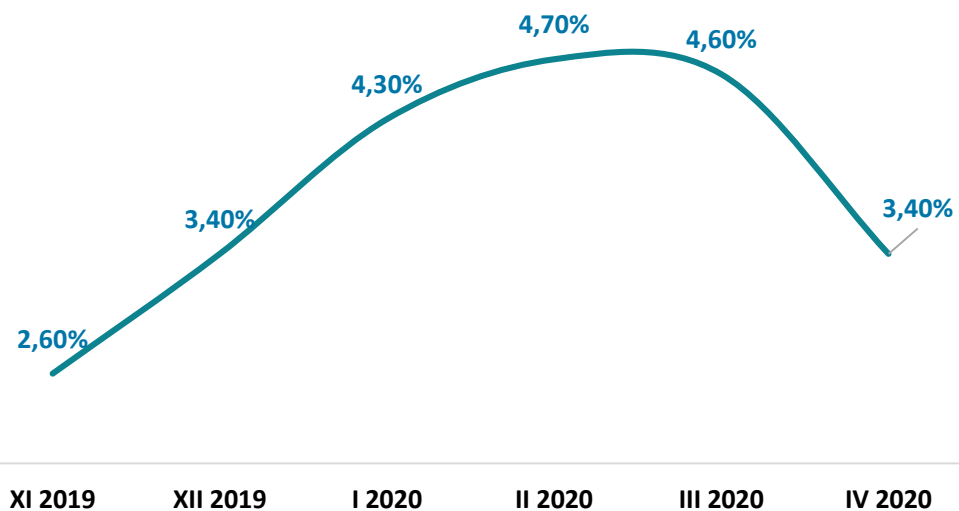

Europa Środkowa (Polska, Czechy, Rumunia, Estonia, Łotwa, Litwa)

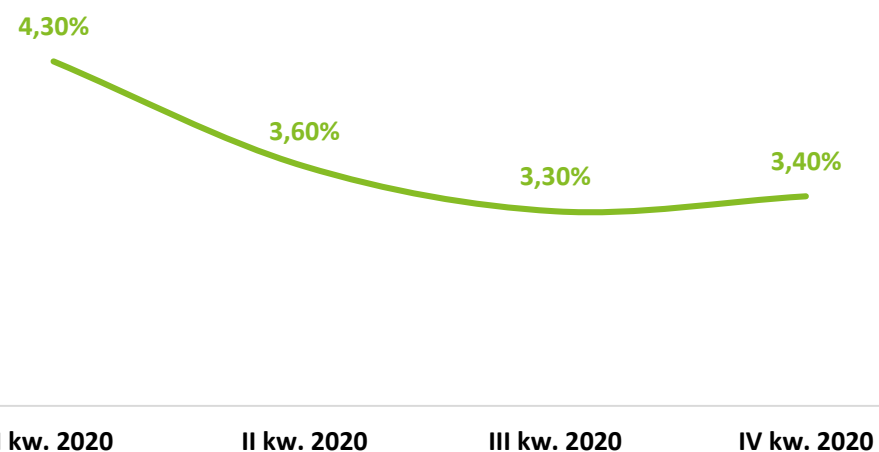
Perspektywy gospodarcze

Inflacja r/r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Kwartalne prognozy inflacji NBP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie NBP

Stopa inflacji w Polsce w ostatnich miesiącach spada i już w kwietniu osiągnęła poziom zakładany przez NBP na koniec tego roku.

Według OECD inflacja w 2020 r. wyniesie **2,91%**, a w 2021 **2,83%**

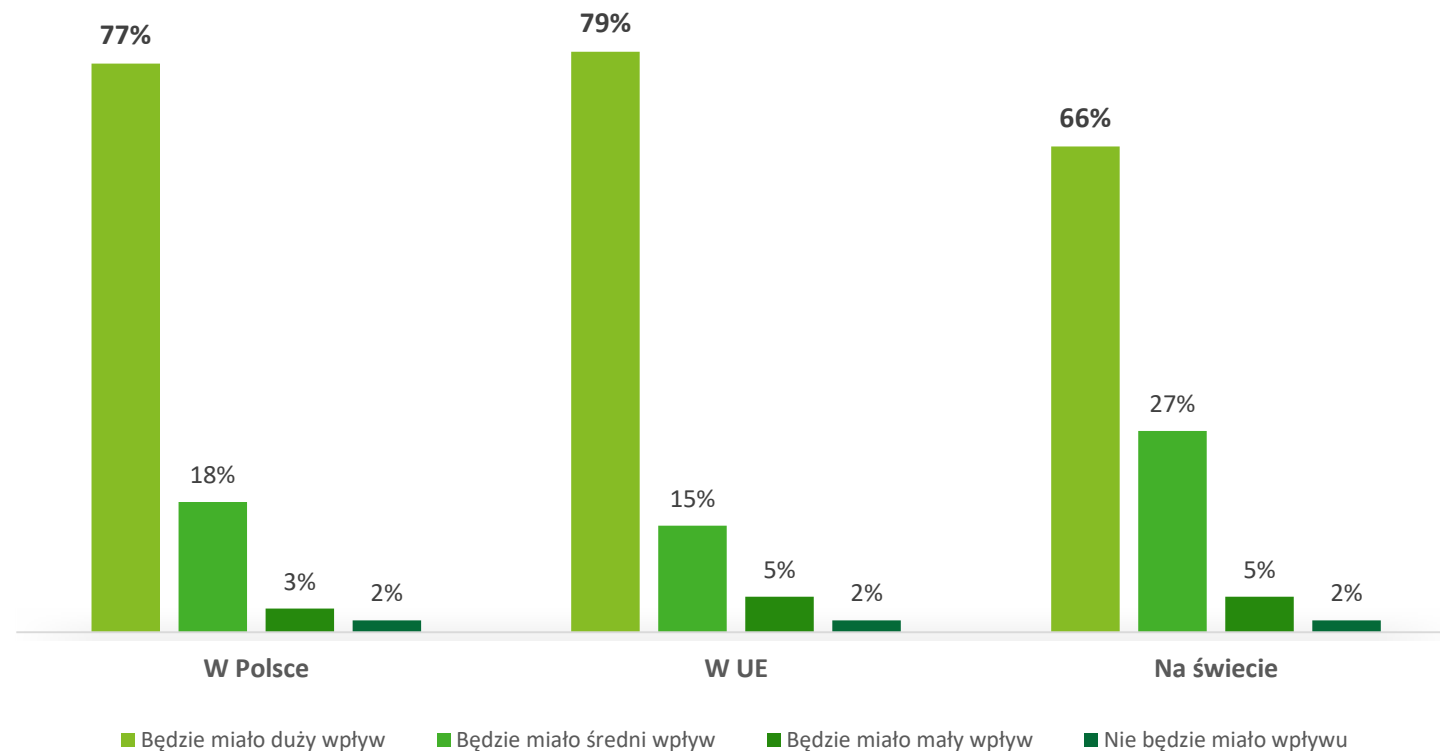
**Jak COVID-19 wpłynął na dynamikę inwestycji,
przychodów i poziomu zatrudnienia w Polsce,
Europie i na świecie?**

Wpływ rozprzestrzeniania się COVID-19 na gospodarkę – dynamika inwestycji

Czy Państwa zdaniem rozprzestrzenianie się COVID-19 będzie miało wpływ na dynamikę inwestycji?

Prognozy polskich CFO odnośnie wpływu COVID-19 na dynamikę inwestycji są pesymistyczne zarówno w odniesieniu do Polski (77% respondentów uważa, że będzie on duży, 18%, że średni), do krajów UE (79% - duży wpływ, 15% - średni) oraz świata (66% - duży, 27% - średni). Natomiast po 2% badanych stwierdza, że pandemia nie będzie ingerować w plany inwestycyjne we wspomnianych regionach.

Wpływ na dynamikę inwestycji

Źródło: Raport Deloitte CFO Survey 2020

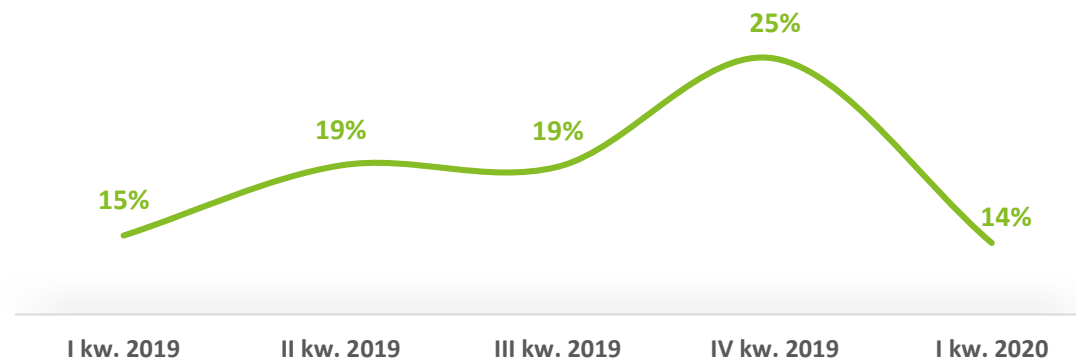
Wpływ rozprzestrzeniania się COVID-19 na gospodarkę – inwestycje

Zgodnie z prognozami dla innych krajów UE, Komisja Europejska oczekuje, że inwestycje prywatne znacznie spadną ze względu na niższy popyt i niepewność. Według prognoz KE nakłady brutto na środki trwałe zmniejszą się o 8,4% w 2020 r. i wzrosną o 5,9% w 2021 r.

Ministerstwo Finansów oczekuje, że inwestycje brutto w środki trwałe zmniejszą się o 11,4% w 2020 roku.

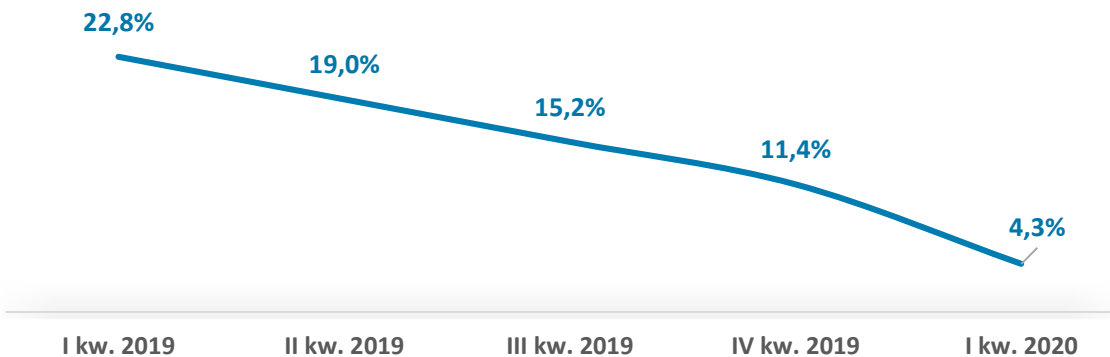
Przyszła stopa inwestycji będzie w dużej mierze zależała od powodzenia procesu ponownego otwarcia.

Inwestycje kwartalne (% PKB)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CEIC

Nakłady inwestycyjne (r/r)

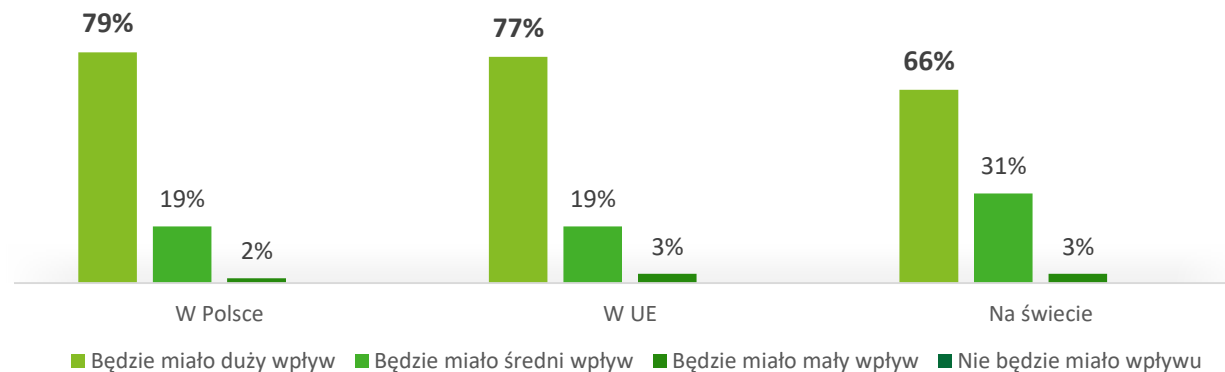
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Wpływ rozprzestrzeniania się COVID-19 na gospodarkę - przychody

Czy Państwa zdaniem rozprzestrzenianie się COVID-19 będzie miało wpływ na przychody?

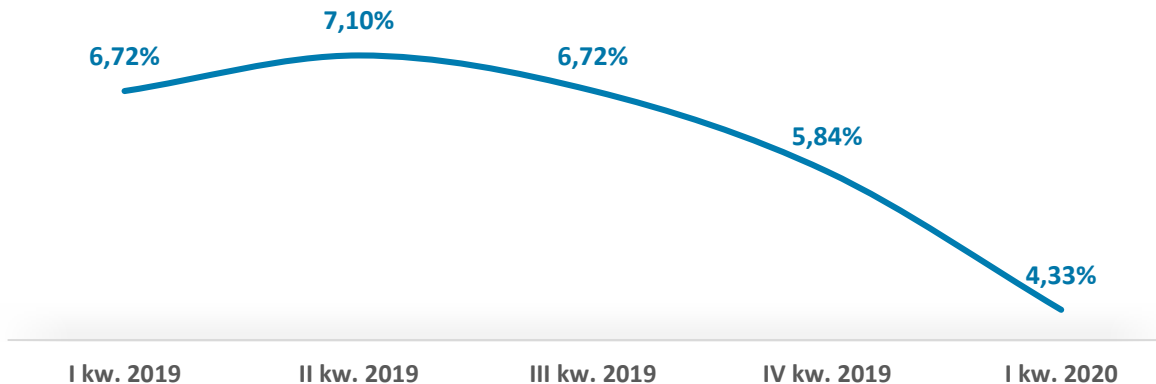
Polscy respondenci nie kryją bardzo pesymistycznych odczuć co do wpływu COVID-19 na przychody firm zarówno w Polsce (79% uważa, że będzie on duży, 19%, że średni), w krajach UE (77% - duży, 19% - średni) i na świecie (66% - duży, 31% - średni). Żaden z CFO, którzy wzięli udział w badaniu nie uznał, że pandemia nie spowoduje obniżenia przychodów firm.

Wpływ na przychody

Źródło: Raport Deloitte CFO Survey 2020

Łączne przychody przedsiębiorstw niefinansowych (r/r)

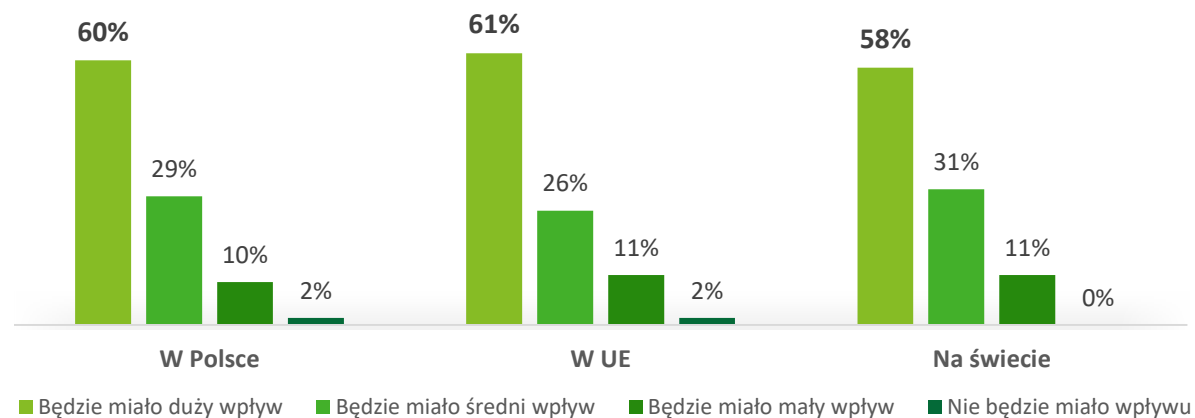
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Wpływ rozprzestrzeniania się COVID-19 na gospodarkę – poziom zatrudnienia

Czy Państwa zdaniem rozprzestrzenianie się COVID-19 będzie miało wpływ na poziom zatrudnienia?

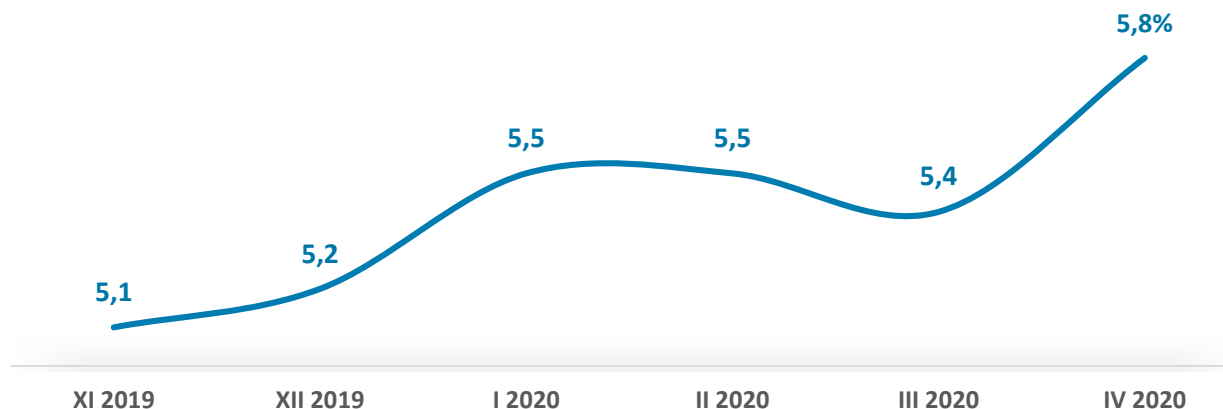
Dyrektorzy finansowi z Polski oceniają, że zmiany w poziomie bezrobocia spowodowane przez COVID-19 będą istotne. Według 60% badanych w Polsce koronawirus będzie miał duży wpływ, a według 29% średni. W krajach UE odpowiednio – 61% i 26%, na świecie natomiast – 58% i 31%. Jak widać, w wymienionych przypadkach uzależnienie poziomu zatrudnienia od pandemii podkreśla prawie 90% respondentów.

Wpływ na poziom zatrudnienia

Źródło: Raport Deloitte CFO Survey 2020

Stopa bezrobocia zarejestrowanego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

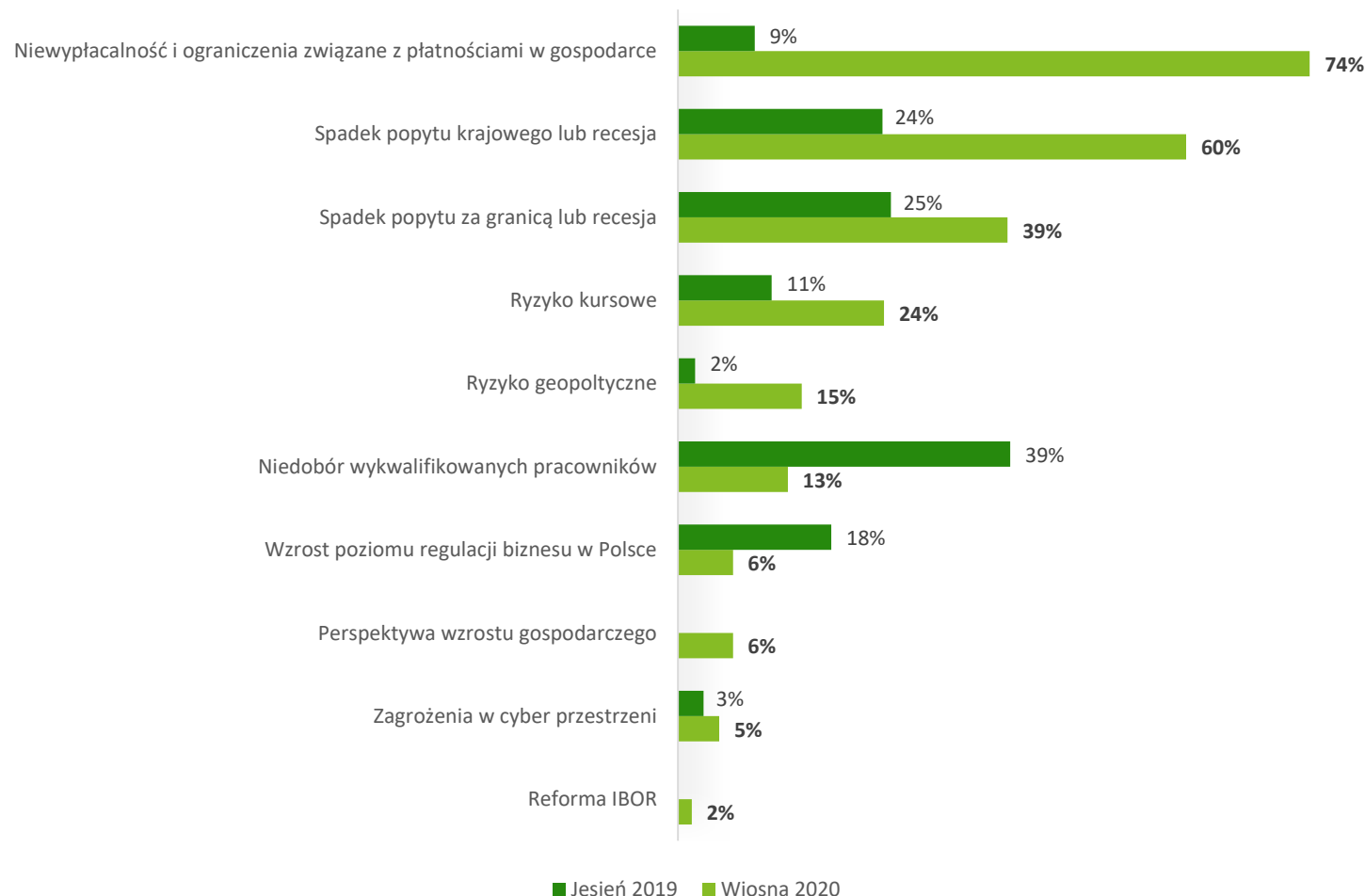
**Gdzie CFO widzą największe ryzyka
i wyzwania w perspektywie najbliższego roku?**

Ryzyka zagrażające rozwojowi/stabilności finansowej firmy

Jakie z Państwa perspektywy jest największe ryzyko zagrażające rozwojowi lub stabilności finansowej Państwa firmy w ciągu najbliższych 12 miesięcy?

Niewypłacalność i ograniczenia związane z płatnościami w gospodarce oraz spadek popytu krajowego lub recesja to najczęściej wskazywane ryzyko dla rozwoju lub stabilności finansowej firmy. Wskazało je odpowiednio 74% i 60%. Polscy CFO obawiają się także spadku popytu za granicą (39%). Rządziej wymieniają natomiast reformę IBOR (2%) oraz zagrożenia w cyber przestrzeni (5%). Jesienią 2019 roku jednym z najczęściej wymienianych ryzyk zagrażające rozwojowi lub stabilności finansowej organizacji był niedobór wykwalifikowanych pracowników. Wskazało go 39% respondentów – w porównaniu z zaledwie 13% wiosną 2020.

Polska

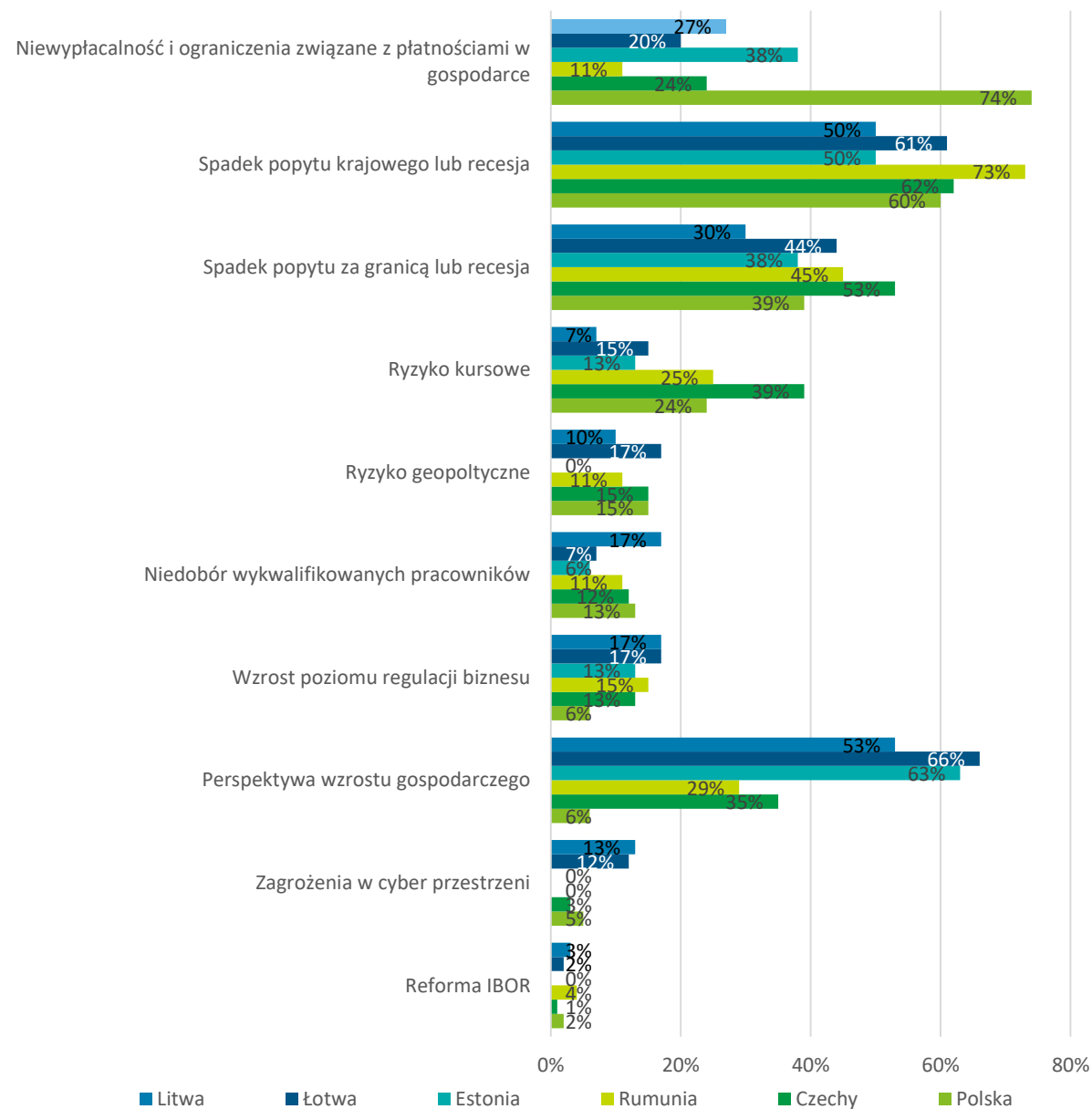

Ryzyka zagrażające rozwojowi/ stabilności finansowej firmy

Jakie z Państwa pespektywy jest największe ryzyko zagrażające rozwojowi lub stabilności finansowej Państwa firmy w ciągu najbliższych 12 miesięcy?

Wśród największych ryzyk zagrażających rozwojowi lub stabilności finansowej ich organizacji w ciągu najbliższych 12 miesięcy, CFO z Polski, Czech oraz Rumunii wskazują najczęściej spadek popytu za granicą lub recesję oraz spadek popytu krajowego lub recesję. Dyrektorzy finansowi z państw bałtyckich z kolei obok spadku popytu krajowego wskazują na perspektywę wzrostu gospodarczego. Najmniejszym zagrożeniem dla CFO ze wszystkich badanych rynków jest natomiast reforma IBOR, zagrożenia w cyberprzestrzeni, niedobór wykwalifikowanych pracowników, wzrost poziomu regulacji biznesu oraz ryzyko geopolityczne.

Europa Środkowa
(Polska, Czechy,
Rumunia, Estonia,
Łotwa, Litwa)

Ryzyka zagrażające rozwojowi/stabilności finansowej firmy – w perspektywie branż

Spadek popytu krajowego lub recesja oraz niewypłacalność i ograniczenia związane z płatnościami w gospodarce są wskazywane najczęściej przez dyrektorów finansowych reprezentujących wszystkie branże z wyjątkiem sektora produkcji przemysłowej oraz usług finansowych. CFO z tych sektorów, obok niewypłacalności i ograniczeń związanych z płatnościami w gospodarce, jako największe ryzyko zagrażające stabilności finansowej ich firm uznają spadek popytu za granicą lub recesję.

	<i>Branża konsumpcyjna</i>	<i>Budownictwo i Nieruchomości</i>	<i>Chemia i Farmacja</i>	<i>Energetyka, Wydobywanie, Usługi komunalne</i>	<i>Produkcja przemysłowa</i>	<i>Sektor usług profesjonalnych</i>	<i>Technologia, Media, Telekomunikacja</i>	<i>Usługi finansowe</i>	<i>Inne</i>
Spadek popytu krajowego lub recesja	50%	100%	40%	100%	55%	83%	43%	40%	60%
Spadek popytu za granicą lub recesja	17%	20%	0%	50%	73%	33%	0%	60%	47%
Perspektywa wzrostu gospodarczego	0%	0%	0%	0%	9%	0%	0%	0%	13%
Ryzyko kursowe	0%	20%	0%	0%	27%	33%	29%	0%	33%
Niedobór wykwalifikowanych pracowników	0%	20%	0%	0%	9%	17%	14%	20%	20%
Reforma IBOR	0%	0%	0%	0%	0%	0%	14%	0%	0%
Wzrost poziomu regulacji biznesu w Polsce	17%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
Niewypłacalność i ograniczenia związane z płatnościami w gospodarce	83%	100%	40%	100%	73%	83%	71%	80%	60%
Ryzyko geopolityczne	67%	0%	0%	0%	9%	33%	14%	20%	0%
Zagrożenia w cyber przestrzeni	17%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%
Inne	17%	0%	0%	0%	18%	0%	0%	0%	0%

Podsumowanie

01

Polscy dyrektorzy finansowi biorący udział w badaniu **dostrzegli znaczne pogorszenie perspektyw dla przedsiębiorstw**. Ma to odzwierciedlenie w bardzo niskim wskaźniku chęci podejmowania dodatkowego ryzyka wśród CFO (**92% CFO jest przeciwnych podejmowaniu dodatkowego ryzyka podczas gdy pod koniec 2019 było to 75%**). Podobną chęć do ponoszenia dodatkowego ryzyka deklarują CFO z Rumunii oraz Estonii, podczas gdy badani z Czech, Litwy i Łotwy wskazują na mniejsze obawy.

02

Jako największe ryzyka wskazane zostały **niewypłacalność i ograniczenia związane z płatnościami w gospodarce, spadek popytu krajowego i recesja oraz spadek popytu za granicą**. Zwłaszcza ten pierwszy czynnik był postrzegany jako większe ryzyko w Polsce niż za granicą (w Polsce wskazało go 74% respondentów, wyniki w innych krajach kształtowały się w przedziale 11-38%). CFO znacznie rzadziej wskazywali ryzyko związane z brakiem wykwalifikowanych pracowników oraz spowodowane zmianami regulacji niż miało to miejsce w poprzednim badaniu.

03

W świetle obecnej sytuacji podstawową strategią deklarowaną przez CFO na nadchodzące czasy **jest redukcja kosztów – wskazało ją 50% badanych dyrektorów w Polsce**. Wyniki w tym zakresie kształtują się na zbliżonym poziomie wśród pozostałych krajów Europy Środkowo Wschodniej, które wzięły udział w badaniu. Dyrektorzy w Polsce **w dużo mniejszym stopniu niż na koniec 2019 roku planują rozwój poprzez fuzję i przejęcie**. W obecnym badaniu takie plany deklarowało 2% badanych podczas gdy na koniec 2019 roku było to 38%.

Dziękujemy za uwagę!

PAWEŁ SPŁAWSKI

Partner, Lider programu CFO w Polsce

e-mail: psplawski@deloittece.com

JULIA PATORSKA

Partner Associate, Liderka zespołu

ds. analiz ekonomicznych

e-mail: jpatorska@deloittece.com

MONIKA KURTEK

Główna ekonomistka Banku

Pocztowego S.A.

e-mail: m.kurtek@pocztowy.pl

Nazwa Deloitte odnosi się do jednej lub kilku jednostek Deloitte Touche Tohmatsu Limited, prywatnego podmiotu prawa brytyjskiego z ograniczoną odpowiedzialnością i jego firm członkowskich, które stanowią oddzielne i niezależne podmioty prawne. Dokładny opis struktury prawnej Deloitte Touche Tohmatsu Limited oraz jego firm członkowskich można znaleźć na stronie www.deloitte.com/pl/onas.

Deloitte świadczy usługi audytorskie, konsultingowe, doradztwa podatkowego i finansowego klientom z sektora publicznego oraz prywatnego, działającym w różnych branżach. Dzięki globalnej sieci firm członkowskich obejmującej 150 krajów oferujemy najwyższej klasy umiejętności, doświadczenie i wiedzę w połączeniu ze znajomością lokalnego rynku. Pomagamy klientom odnieść sukces niezależnie od miejsca i branży, w jakiej działają. Ponad 225 000 pracowników Deloitte na świecie realizuje misję firmy: wywierać pozytywny wpływ na środowisko i otoczenie, w którym żyją i pracują.

Deloitte Central Europe to regionalna jednostka działająca w ramach Deloitte Central Europe Holdings Limited, członka Deloitte Touche Tohmatsu Limited w Europie Środkowej. Usługi świadczą spółki zależne i stowarzyszone z Deloitte Central Europe Holdings Limited, które stanowią odrębne i niezależne podmioty prawne. Spółki zależne i stowarzyszone z Deloitte Central Europe Holdings Limited to jedne z wiodących firm świadczących usługi profesjonalne; zatrudniają łącznie ponad 5000 pracowników w 41 biurach w 17 krajach Europy Środkowej.